

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 4, December 2019, p. 1-23

Received	Reviewed	Published	Doi Number
23.09.2019	17.11.2019	25.12.2019	10.29228/ijlet.37407

**A Framework Program for Conjunctions
in Teaching Turkish as a Foreign Language**

Halit KARATAY¹ & Seda KAYA²

ABSTRACT

In this research, the frequency of processing of conjunctions in the course books used in teaching Turkish as a foreign language according to levels and the type of teaching activities were examined and a framework program for teaching them has been developed. In addition the frequency of the conjunctions in TS Corpus were taken to strengthen the accuracy of the conjunctions determined teaching order of these topics. Thus, the aim was to determine which conjunctions should be taught at each level of proficiency in teaching Turkish as a foreign language. In order to collect data for the research, the content analysis of the course books of four publishers were conducted. The distributions of the obtained data according to the levels were calculated. Then, teaching strategies and techniques used in the teaching of conjunctions were described. Lastly the frequency of conjunctions in TS Corpus were determined. Accordingly, conjunctions were given at most C1, at least A1 level in the course books. In addition, in the course books, the most additive and contrast, the least probability and hypothesis were taught conjunctions. In TS Corpus the most commonly used conjunctions are: additive and coordinating, the least used are conjunctions for sampling and hypothesis. It is determined that a total of 12 techniques were used in the course books for teaching conjunctions. The most common techniques used in the teaching of conjunctions are: fill in the blanks, following sentence, matching, multiple choice. The least used techniques are: making sentences with words, choosing the right word, making sentences, pool by selecting the word, guessing meaning from context, spelling, guidance (speaking about visuals) speaking and guidance (clue sentences) speaking.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language (TTFL), conjunctions, Turkish teaching course books, TS Corpus.

**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde
Bağlaçlar için Çerçeve Program**

ÖZET

Bu araştırmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki bağlaçların düzeylere göre işlenme sıklıkları ve öğretim etkinliklerinin türü incelenmiş, bunların öğretimine yönelik bir çerçeve program geliştirilmiştir. Ayrıca bu konuların öğretim sırasının doğruluğunu sağlamlaştırmak için bağlaçların TS Corpus'taki sıklıkları alınmıştır. Böylelikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bağlaçların hangi düzeyde verilmesi gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya veri toplamak için dört yayınevine ait ders kitaplarının içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin düzeylere göre dağılımları hesaplanmıştır. Daha sonra bağlaçların öğretiminde kullanılan öğretim strateji ve teknikler betimlenmiştir. Son olarak bağlaçların TS Corpus'taki sıklıkları belirlenmiştir. Buna göre, ders kitaplarında bağlaçlara en çok C1, en az A1 düzeyinde yer verilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında en çok ekleyici, zıtlık; en az olasılık bağlaçları ve varsayım bildiren bağlaçlar öğretilmiştir. TS Corpus'ta ise en çok ekleyici ve ayırt edici; en az örnekleme ve varsayım bildiren bağlaçlar geçmektedir. Ders kitaplarında bağlaçların öğretimi için toplam 12 tekniğe yer verildiği belirlenmiştir. En çok kullanılan teknikler: boşluk doldurma, cümle tamamlama, eşleştirme ve çoktan seçmelidir. En az kullanılan teknikler: kelimelerden cümle kurma, doğru kelimeyi seçme, cümle kurma, kelime havuzundan seçerek yazma, bağlamdan anlamı tahmin etme, yazım yanlış düzeltme, güdümlü (görselden hareketle) konuşma, güdümlü (cümleden hareketle) konuşmadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi (TYDÖ), bağlaçlar, Türkçe öğretimi ders kitapları, TS Corpus.

¹ Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, halitkaratay@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1820-0361.

² Arş. Gör., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, sedakayabp@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4658-4924.

1. Giriş

Metinde sözcüklerin bir arada anlam oluşturmasını sağlayan bağlama öğelerinden biri de bağlaçlardır. Metin oluştururken işlenen konuyu yardımcı düşüncelerle destekleyen düşünceyi temellendirme teknikleri, bağlaçlar sayesinde konu etrafında düşünce birliğini oluşturur. Bunlar, bir metnin bağdaşık ve tutarlı olmasında etkilidir ve yazma becerisinde metin merkezleme; okuma, konuşma ve dinleme becerisinde ise anlam oluşturma ve izini sürme görevindedir. Bağlaçlarla ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Demirci (2015) bağlaçların, birden fazla dil unsurunu birbirine bağlayan kelimeler olduğunu; kelimeleri, kelime gruplarını, öğeleri, cümleleri veya daha büyük dil yapılarını birbirine bağladığını belirtmiştir. Karaağaç (2013) bağlaçlar için bağlama edatları terimini kullanmış ve bağlaçları sözleri, söz öbeklerini veya cümleleri bir araya getirmeye yarayan çekimlik bağlı birimler ve bu dil öğelerini bir araya getiriş, sıralayıcı veya açıklayıcı biçimlerdeki bağlamalar olarak tanımlamıştır. Banguoğlu (2007) ise bağlaçlar için bağlam terimini kullanmış, bağlaçları söz içinde iki kelimeyi, aynı değerde iki cümle unsurunu, iki yargıyı ve bazen de iki paragrafı bağlamaya yarayan kelimeler olarak tanımlamıştır. Korkmaz (2007) ise bağlaçları, söz içinde birden çok kelimeyi, kelime grubunu veya cümleyi birbirine bağlayarak aralarında çeşitli yönlerden ilgiler kuran görevli kelimeler olarak tanımlamıştır. Bağlaçlar, herhangi bir konu ile ilgili yargı bildirmek için bir arada kullanılan kelimeleri, cümleleri ve paragrafları birbirine bağlayan; metnin bütünlüğünü sağlayan; tek başlarına anlamları olmasa bile bağlamda anlamsal işlevleri olan görevli sözcüklerdir.

Bağlaçlar, işlev olarak metinde anlamsal bağdaşıklığı sağlar. Halliday ve Hassan'a (1976) göre bağdaşıklık cümle dizilerinin bağımsız cümleler olarak algılanmasından çok, bir söylem şeklinde algılanmasını sağlayan sözcüksel ve dilbilgisel ilişkilerdir. Tutarlılık ise Coşkun'a (2005) göre bir metnin baştan sona bir bütünlük oluşturması, mantıklı bir plana sahip olması, birbiriyle çelişki oluşturacak bilgilere yer verilmemesi, her söylenenin daha öncekilere katkı sağlaması, söylenenlerin anlaşılması için okuyucunun ihtiyaç duyduğu bilgilerin eksiksizce verilmesidir. Bağdaşıklık ve tutarlılık İşsever'e (1995) göre birbiriyle bağlantılıdır. Bağımsız düşünülemez. Bağlaçlar bir metinde bağdaşıklığı ve tutarlılığı sağlamakta bağdaşık ve tutarlı bir metin de daha kolay anlaşılacaktır. İşsever (1995) bağlantı öğelerinin aynı zamanda metnin akıcılığını da sağladığını, metni yapısal olarak düzenlediğini, bunun da metnin anlamlandırılmasını kolaylaştırdığını belirtmiştir. Karatay (2010) da öğretim sürecinin her kademesinde hem okuma eğitiminde hem de yazılı anlatım çalışmalarında metinde anlamsal bütünlüğe aracılık eden bağdaşıklık araçlarının-dilbilgisi yapılarının-bir bütün olarak bir arada öğretilmesinin öğrencilerin okurken veya yazarken tutarlı bir metni oluşturan öğelere ilişkin bilişsel bir farkındalık kazanmalarını sağlayacağını belirtmiştir. Tutarlılık metinde işlenen konu ve onunla ilgili sunulan ana düşünceyi geliştirmek için kullanılan örnekleme, kanıtlama, karşılaştırma ve tanımlama gibi destekleyicilerin doğrudan konu ve ana düşünce ile ilgili olması durumudur. Bağdaşıklık araçlarından bağlaçların görevi bunları, konu etrafında işlemeyi kolaylaştırmaktır. Bu yönüyle bağlaçlar, sözlü ve yazılı anlatımda metin merkezleme teknikleri olarak kullanılır.

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'nde de dil öğrencisinin sözcük-sözcük grubu ve cümleleri birleştirme görevi olan bağlaçları tam ve doğru kullanmasıyla tutarlı ve bağdaşık metinler, açık, akıcı, anlaşılır ve iyi yapılandırılmış konuşmalar üretebileceği; cümledeki uyumu koruyarak farklı fiilleri tutarlı bir şekilde birleştirebileceği belirtilmiştir (CEFR, 2018). Bağlaçların doğru kullanılması üretici ve alıcı dil becerilerinin etkin kullanılmasında etkilidir. Bu yüzden Türkçenin hem anadili hem de yabancı dil olarak öğretiminde bağlaçları öğretirken nasıl bir yol izleneceği önemlidir. Türkçe öğretimi ders kitaplarında, dilbilgisi öğretimi ile ilgili yapılan uygulamalar incelendiğinde farklı

öğretim yaklaşımları olduğu görülür. Bunların dilbilgisi konularını öğretim etkinlikleri ile doğrudan; metinlerde ve etkinliklerde dolaylı öğretim olduğu görülür.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bağlaçlar, üretici dil becerilerinden yazılı anlatımda bağdaşık ve tutarlı metin oluşturmada işlevleri olduğu gibi doğru bir konuşma metni üretmede de önemlidir. Ayrıca alıcı dil becerileri okuma ve dinlemede de anlamın izini sürmede kullanılır. Bağlaçların bu işlevlerinin öğretilmesi, hem anlama hem anlatma dil becerilerini bilinçli ve etkili kullanabilmek için gereklidir. Bağlaçların öğretilmesi amacıyla ders kitaplarında düzeylere göre sunulan metinler, dil öğrenmeyi pekiştirmek amacıyla hazırlanan etkinlikler ve kullanılan teknikler, öğrencilerin bağlaçları doğru ve etkili öğrenmelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bağlaçları doğru kullanan bir öğrencinin hem metinde sözcükler ve cümleler arasındaki bağlantıları anlaması hem de bağlantılı ve tutarlı sözlü veya yazılı metin üretmesi kolaylaşacaktır.

Bu araştırmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi amacıyla hazırlanmış dört yayınevine ait temel düzeyden yetkin düzeye kadar olan ders kitaplarındaki bağlaçları ve bu bağlaçların öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri tespit edilmiştir. Bu konunun öğretim düzeyi, hem öğretim araçlarında hem etkinliklerde hem de TS Corpus'ta bağlaçların sıklığı belirlenmiştir. Öğretim düzeyi ile ilgili ilgililere bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Problemleri

1. Ders kitaplarında düzeylere göre (A1-C1) hangi bağlaçlara yer verilmiştir?
2. Ders kitaplarındaki etkinliklerde, düzeylere göre (A1-C1) bağlaçlar hangi öğretim yöntem ve teknikleri ile işlenmiştir?
3. TS Corpus'ta bağlaçların sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik var mıdır?

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Araştırmaya veri toplamak amacıyla doküman inceleme tekniğine ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Doküman inceleme çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek 2008; 110). Konu ile ilgili kitaplar incelendiğinde genel olarak dilbilgisi konularının daha çok doğrudan öğretildiği görülür. Dilbilgisi konularını doğrudan öğreten kitaplarda, hangi düzeyde hangi bağlaçların öğretildiğini belirlemek kolay olmasına karşın, bunu dolaylı öğreten kitaplarda belirlemek zordur. Bunun için bu konuyu hem doğrudan hem dolaylı öğreten kitaplar arasındaki tutarlılığı görmek için PDF formatında olan, kolay ulaşılabilen ve aynı zamanda alanda yaygın kullanılan kitapların incelenmesine karar verilmiştir. Bu yönüyle incelenen kitaplar amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten ve dilbilgisi konularını doğrudan 3 ve dolaylı öğreten 1 yayınevinin bütün düzeylerinin (A1, A2, B1, B2 ve C1) içerik analizleri yapılmıştır. Ayrıca belirlenmiş olan bağlaçların TS Corpus'taki sıklıkları belirlenerek öğretime yönelik çerçeve program oluşturulmuştur.

Araştırmada incelenen kitaplar ve yayınevleri ve şunlardır:

1. Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (2016). A1, A2, B1, B2, C1, Başak Matbaacılık, Ankara. (Dilbilgisi konularını dolaylı öğretiyor.)
2. İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1, Kültür Sanat Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor.)
3. Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2, C1 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor.)
4. Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 (A1 ve A2 Temel Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor.)
5. Ankara Üniversitesi TÖMER (2013). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor.)
6. Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3 (B2 ve C1 Yüksek Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Dilbilgisi konularını doğrudan öğretiyor.)

Veri Toplama Aracı

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında bağlaçların ne sıklıkla ve hangi yöntem-tekniklerle öğretildiğini belirlemek amacıyla araştırmanın birinci aşamasında, bağlaçları ana ve alt temalara ayırmak, terminoloji birliği sağlamak ve konuları ayrıntılı incelemek için bir belirtke tablosu (BBT) oluşturulmuştur. Bunun için üç alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Kitaplar incelendikçe belirlenen bağlaçlara göre BBT'nin içeriği ile ilgili son şekline karar verilmiş ve araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. BBT, "ekleyici, sıralama, zıtlık, olasılık-tahmin, açıklama, sebep-sonuç, ayırt edici, örnekleme, varsayım bildiren" olmak üzere 10 ana tema, bunların altında yer alan 37 alt temadan oluşturulmuştur. Bu kategorilerin sağlamaştırılması için tekrar uzman görüşü alınarak tablonun ana ve alt temalarının son şekline karar verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

BBT'deki bağlaçlar, "Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe, İstanbul Üniversitesi Dilmer Türkçe Öğretim Seti, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti" temel A1-A2, bağımsız B1-B2 ve yetkin C1 düzeylerindeki metinler, okuma, yazma, konuşma ve dilbilgisi etkinliklerinin her biri için ayrı ayrı incelenmiştir. Kitapların PDF dosyaları MAXQDA programına yüklendi. BBT Ölçeği'nde yer alan her kategori programa işlendi ve bu program kullanılarak tarama işlemleri yapıldı. Bağlaçların geçtiği bağlamlar kitabın tamamında fişlenerek ilgili kategoriye kaydedildi. İkinci aşamada doğrudan öğretim etkinliklerinde kullanılan tekniklerin türleri belirlenerek kitaplarda kaç defa geçmişe programa aynı şekilde işlendi. Son olarak BBT'deki bağlaçların TS Corpus'ta sıklıkları belirlendi.

Verilerin Analizi

Verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. "Betimsel analiz, toplanan verilerin önceden belirlenen temalara göre yorumlanması sürecidir. Bu analiz tekniğinin amacı elde edilen

verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). İlk olarak BBT ile belirlenen bağlaçların A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarının metin ve etkinliklerindeki sıklıkları MAXQDA nitel analiz programına işlendikten sonra bağlaçların düzeylere göre sıklıkları hesaplandı. İkinci olarak aynı program kullanılarak ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan tekniklerin türlerinin sıklık analizleri yapıldı. Böylelikle dilbilgisi konularından bağlaçların düzeylere göre öğretimi ve öğretim teknikleri yaklaşımını betimlendi. Üçüncü aşamada belirlenmiş olan bağlaçların TS Corpus'ta kaç defa geçtiğini belirlemek amacıyla sıklık analizi yapıldı. Bağlaçların sıklıkları ile öğretileceği düzey arasında ilişki kurmak amacıyla TS Corpus'ta A1 düzeyi için (f 1.000.000 ve üstü); A2 düzeyi için (f 100.000-1.000.000); B1 düzeyi için (f 20.000-100.000); B2 düzeyi için (f 10.000-20.000) sıklıkları temel alındı. Bu verilerden hareketle bağlaçların Türkçe öğretimi ders kitaplarında düzeylere göre öğretim sırası için çerçeve program oluşturuldu.

Bulgular

Bu bölümde incelenen kitaplarda düzeylere göre işlenen bağlaçlar, bağlaçların öğretiminde kullanılan yöntemler, teknikler ve bağlaçların hem ders kitaplarında hem de TS Corpus'ta sıklıklarına yer verilmiştir.

Birinci problem: Bu problemin çözümlenmesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan dört yayınevine ait ders kitaplarının içerik analizinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ders kitaplarında her kurda geçen ve/ veya öğretilen bağlaçlara ait bulgular, Tablo 1., 2., 3., 4., ve 5'te verilmiştir:

Tablo 1. Bağlaçlar konusunun A1 düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Bağlaçlar / Kitaplar	METİNLERDE				TOP	ETKİNLİKLERDE				TOP		
	İÜY	GÜY	YHY	YİY		İÜY	GÜY	YHY	YİY			
1	ve	94	42	68	114	318	74	122	72	42	310	
2	ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	2	1	1	2	6	-	-	2	-	2	
3	ile	4	1	1	6	20	6	8	8	18	33	
4	dA	12	20	33	63	128	25	41	42	21	129	
5	1. Ekleyici bağlaçlar	ilaveten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	ek olarak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7	yanı sıra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8	dahası	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9	hatta/üstelik	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	
10	diğer/öte yandan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	hem...hem de	-	1	-	1	2	-	1	3	-	4	
2	2. Sıralama bağlaçları	ne... ne de	-	1	-	-	1	-	-	-	-	
3	gerek...gerekse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	ama	9	9	26	18	62	3	13	14	-	30	
2	3. Zıtlık bağlaçları	fakat	1	3	1	-	5	-	2	2	-	4
3	lâkin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

4		ancak	-	-	2	-	2	-	1	-	-	1
5		aksine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6		yalnuz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7		oysaki/hâlbuki/meğer-se	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	4. Olasılık bağlaçları	belki	-	-	-	2	2	2	-	-	-	2
1		...ki...	-	4	2	1	7	-	6	-	2	8
2		çünkü	7	5	9	4	25	12	11	14	5	42
3		mademki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4		nitekim/nasıl ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	5. Açıklama bağlaçları	ne yazık ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6		neyse ki	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
7		yeter ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8		şöyle ki/öyle ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9		demek ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	6. Sebep sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	1	2	-	4	7	1	2	3	-	6
1	7. Ayırt edici bağlaçlar	veya/ya da	7	2	5	3	17	15	5	1	1	22
2		ister...ister (se)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3		ya...ya da	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
1	8. Örnekleme bildiren bağlaçlar	örneğin/mesela	-	1	2	1	4	-	1	-	-	1
1	9. Varsayım bildiren bağlaçlar	tut ki/diyelim ki/ farz edelim ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	10. Koşul bağlaçları	eğer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam			600				602					

Tablo 1’de A1 düzeyi ders kitaplarında yer verilen bağlaçlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; A1 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) ekleyici bağlaçlardan en çok ‘ve’ (f 628), ‘da’ (f 257), ‘ile’ (f 53), bağlaçlarına; en az ‘ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber’ (f 8), ‘hatta-üstelik’ (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar, ‘ilaveten, ek olarak, yanı sıra, dahası, diğer-öte yandan’ bağlaçlarına hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyi için ekleyici bağlaçlardan ‘ve, da, ile’ bağlaçlarının öğretimine öncelik verildiği; ‘ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber, hatta-üstelik’ bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sıralama bağlaçlarından en çok ‘hem...hem de’ (f 6); en az ‘ne...ne de’ (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bağlaç ‘gerek...gerekse’ bağlacına hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyi için sıralama bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

Zıtlık bağlaçlarından en çok ‘ama’ (f 92); en az ‘fakat’ (f 9) ‘ancak’ (f 3) bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar ‘lâkin, aksine, yalnız, oysaki-hâlbuki-meğer-se’ bağlaçlarına hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyi

için zıtlık bağlaçlarından ‘ama’ bağlacının öğretimine öncelikli; ‘fakat, ancak’ bağlaçlarına nadiren yer verildiği tespit edilmiştir.

Olasılık bağlacı olan ‘belki’ bağlacına A1 düzeyi ders kitaplarında (f 4) yer verilmiştir. Bu düzeyde olasılık bağlacının öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

Açıklama bağlaçlarından en çok ‘çünkü’ (f 67); en az ‘ki’ (f 15), ‘neyse ki’ (f 1) bağlaçlarına A1 düzeyi ders kitaplarında yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar, ‘mademki, nitekim-nasıl ki, ne yazık ki, yeter ki, şöyle ki-öyle ki, demek ki’ ye ise bu düzeydeki ders kitaplarında hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyi için açıklama bağlaçlarından ‘çünkü’ bağlacının öğretimine öncelikli; ‘ki, neyse ki’ bağlaçlarının öğretimine ise nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebebi sonuç bağlaçlarından olan ‘bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple’ bağlaçlarına A1 düzeyi ders kitaplarında (f 13) yer verilmiştir. A1 düzeyinde bu bağlaçların öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

A1 düzeyi ders kitaplarında ayırt edici bağlaçlardan en çok ‘veya-ya da’ (f 39); en az ‘ya...ya da’ (f 1) bağlaçlarının öğretimine yer verilmiştir. Diğer bağlaçlardan ‘ister...ister (se)’ bağlacına ise hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyi için ayırt edici bağlaçlardan ‘veya-ya da’ bağlaçlarının öğretimine öncelikli; ‘ya...ya da’ bağlacına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Örnekleme bildiren bağlaçlardan ‘örneğin-mesela’ bağlaçlarına (f 17) yer verilmiştir. A1 düzeyi için örnekleme bildiren bağlaçların öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Varsayım bildiren bağlaçlardan ‘tut ki-diyelim ki-farz edelim ki’ bağlaçlarına A1 düzeyi ders kitaplarında hiç yer verilmemiştir.

Koşul bağlaçlarından ‘eğer’ bağlacına A1 düzeyi ders kitaplarında hiç yer verilmemiştir.

Tablo 2. Bağlaçlar konusunun A2 Düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Bağlaçlar / Kitaplar	METİNLERDE					TOP	ETKİNLİKLERDE				
	İÜY	GÜY	YHY	YİY	İÜY		GÜY	YHY	YİY	TOP.	
1	ve	118	84	132	220	554	108	158	77	65	408
2	ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	2	3	3	6	14	1	3	-	1	5
3	ile	3	4	1	5	13	16	5	5	10	36
4	dA	33	17	64	104	218	40	70	51	19	180
5	1. Ekleyici bağlaçlar										
6	ilaveten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	ek olarak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	yanı sıra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	dahası	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	hatta/üstelik	-	-	3	2	5	-	2	1	-	3
11	diğer/öte yandan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	2. Sıralama bağlaçları										
13	hem...hem de	2	7	3	9	21	15	7	4	12	38
14	ne... ne de	-	-	1	1	2	12	1	5	7	25
15	gerek...gerekse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	ama	15	15	32	37	99	21	24	47	13	105
17	fakat	9	1	2	1	13	9	9	4	-	22

3		lâkin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
4		ancak	1	1	12	7	21	1	6	5	1	13		
5	3. Zıtlık bağlaçları	aksine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
6		yalnız	-	-	-	-	-	-	2	-	1	3		
7		oysaki/hâlbuki/meğerse	1	-	2	-	3	-	-	-	-	-		
1	4. Olasılık bağlaçları	belki	1	1	-	4	6	2	-	2	18	22		
1		...ki...	1	1	2	7	11	5	6	4	-	15		
2		çünkü	9	7	14	5	35	21	41	34	20	116		
3		mademki	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1		
4		nitekim/nasıl ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
5	5. Açıklama bağlaçları	ne yazık ki	-	-	3	3	6	-	2	2	-	4		
6		neyse ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
7		yeter ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
8		şöyle ki/öyle ki	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-		
9		demek ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
1	6. Sebep sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	4	2	14	10	30	17	4	24	25	70		
1		veya/ya da	9	1	15	11	36	16	12	6	2	36		
2	7. Ayırt edici bağlaçlar	ister...ister (se)	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5		
3		ya...ya da	1	1	-	3	5	4	3	5	5	17		
1	8. Örneklem bildiren bağlaçlar	örneğin/mesela	1	2	3	3	9	-	4	4	-	8		
1	9. Varsayım bildiren bağlaçlar	tut ki/diyelim ki/ farz edelim ki	-	-	-	2	2	1	-	-	-	1		
1	10. Koşul bağlaçları	eğer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Toplam			1103						1129					

Tablo 2’de A2 düzeyi ders kitaplarında yer verilen bağlaçlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; A2 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) ekleyici bağlaçlardan en çok ‘ve’ (f 962), ‘da’ (f 398) bağlaçlarına; en az ‘ile’ (f 49), ‘ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber’ (f 19), ‘hatta-üstelik’ (f 8) bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar ‘ilaveten, ek olarak, yanı sıra, dahası, diğer-öte yandan’ bağlaçlarına hiç yer verilmemiştir. A2 düzeyi için ekleyici bağlaçlardan ‘ve, da’ bağlaçlarının öğretimine öncelikli; ‘ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber, hatta-üstelik’ bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sıralama bağlaçlarından en çok ‘hem...hem de’ (f 59); en az ‘ne...ne de’ (f 27) bağlaçlarının öğretimine yer verilmiştir. Diğer bağlaç ‘gerek...gerekse’ bağlacına hiç yer verilmemiştir. A1 düzeyi için sıralama bağlaçlarından ‘hem...hem de’ bağlacının öğretimine öncelikli; ‘ne...ne de’ bağlacının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zıtlık bağlaçlarından en çok 'ama' (f 204); en az 'fakat' (f 35), 'ancak' (f 34), 'yalnız' (f 3) bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar 'lâkin, aksine, oysaki-hâlbuki-meğer-se' bağlaçlarına hiç yer verilmemiştir. A2 düzeyi için zıtlık bağlaçlarından 'ama' bağlacının öğretimine öncelikli; 'fakat, ancak, yalnız' bağlaçlarına nadiren yer verildiği tespit edilmiştir.

Olasılık bağlacı olan 'belki' ye (f 28) yer verilmiştir. Bu düzeyde olasılık bağlacının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Açıklama bağlaçlarından en çok 'çünkü' (f 151); en az 'ki' (f 26), 'ne yazık ki' (f 10), 'mademki' (f 1) bağlaçlarının öğretimine A2 düzeyi ders kitaplarında yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar 'nitekim-nasıl ki, neyse ki, yeter ki, şöyle ki-öyle ki, demek ki' bağlaçlarına ise bu düzeydeki ders kitaplarında hiç yer verilmemiştir. Açıklama bağlaçlarından 'çünkü' bağlacının öğretimine öncelikli; 'ki, ne yazık ki, mademki' bağlaçlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebeplik sonuç bağlaçlarından olan 'bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple' bağlaçlarına A2 düzeyi ders kitaplarında (f 100) yer verilmiştir. A2 düzeyinde sebep sonuç bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği belirlenmiştir.

A2 düzeyi ders kitaplarında ayırt edici bağlaçlardan en çok 'veya-ya da' bağlaçlarına (f 72); en az 'ya...ya da' (f 22), 'ister...ister (se)' (f 5) bağlaçlarının öğretimine yer verilmiştir. A2 düzeyi için ayırt edici bağlaçlardan 'veya-ya da' bağlaçlarının öğretimine öncelikli; 'ya...ya da, ister...ister (se)' bağlaçlarının öğretimine ise nadiren yer verildiği tespit edilmiştir.

Örnekleme bildiren bağlaçlardan 'örneğin-mesela' bağlaçlarına (f 17) yer vermiştir. A2 düzeyi için örnekleme bildiren bağlaçların öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Varsayım bildiren bağlaçlardan 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlacına A2 düzeyi ders kitaplarında (f 3) yer verilmiştir. Bu düzeyde 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Koşul bağlaçlarından 'eğer' bağlacının öğretimine A2 düzeyi ders kitaplarında hiç yer verilmemiştir.

Tablo 3. Bağlaçlar konusunun B1 Düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Bağlaçlar / Kitaplar	METİNLERDE				TOP	ETKİNLİKLERDE				TOP	
	İÜY	GÜY	YHY	YİY		İÜY	GÜY	YHY	YİY		
1	ve	193	119	383	246	941	111	143	189	59	502
2	ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	2	7	6	9	24	3	5	2	1	11
3	ile	2	-	5	17	24	10	4	5	4	23
4	dA	86	45	246	125	502	42	82	180	27	331
5	1. Ekleyici bağlaçlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	ilaveten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	ek olarak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	yanı sıra	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
9	dahası	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	hatta/üstelik	4	3	10	9	26	1	3	6	-	10
10	diğer/öte yandan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	hem...hem de	4	9	14	8	35	-	6	11	1	18

2	2. Sıralama bağlaçları	ne... ne de	1	2	2	4	9	1	-	3	-	4	
3		gerek...gerekse	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	
1		ama	23	15	83	31	152	36	19	62	4	121	
2		fakat	4	6	17	1	28	1	5	5		11	
3		lâkin	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
4		ancak	4	9	34	19	66	2	5	8	2	17	
5	3. Zıtlık bağlaçları	aksine	-	-	1	-	1	-	1	-	-	1	
6		yalnuz	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	
7		oysaki/hâlbuki/meğerse	3	1	5	-	9	2	2	2	-	6	
1	4. Olasılık bağlaçları	belki	4	5	1	3	13	2	1	-	-	3	
1		...ki...	12	9	38	4	63	6	8	26	-	40	
2		çünkü	11	10	21	11	53	12	14	40	3	69	
3		mademki	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	
4		nitekim/nasıl ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5	5. Açıklama bağlaçları	ne yazık ki	1	1	4	2	8	1	6	-	-	7	
6		neyse ki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7		yeter ki	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
8		şöyle ki/öyle ki	1	-	3	-	4	-	1	2	-	3	
9		demek ki	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
1	6. Sebep sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	9	9	14	11	43	5	11	16	4	26	
1		veya/ya da	22	7	44	23	96	25	13	22	4	64	
2	7. Ayırt edici bağlaçlar	ister...ister (se)	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	
3		ya...ya da	2	-	4	1	7	-	2	2	-	4	
1	8. Örnekleme bildiren bağlaçlar	örneğin/mesela	16	2	15	3	36	3	3	4	-	10	
1	9. Varsayım bildiren bağlaçlar	tut ki/diyelim ki/ farz edelim ki	-	-	-	1	1	1	-	-	2	3	
1	10. Koşul bağlaçları	eğer	7	7	2	3	19	31	3	-	25	59	
Toplam			2167						1348				

Tablo 3'te B1 düzeyi ders kitaplarında yer verilen bağlaçlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; B1 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) ekleyici bağlaçlardan en çok 've' (f 1443), 'da' (f 833) bağlaçlarına; en az 'ile' (f 47), 'hatta-üstelik' (f 36), 'ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber' (f 35), 'yanı sıra' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar 'ilaveten, ek olarak, dahası, diğer-öte yandan' bağlaçlarına hiç yer verilmemiştir. B1 düzeyi için ekleyici bağlaçlardan 've, da' bağlaçlarının öğretime öncelikli; 'ile, hatta-üstelik, ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber, yanı sıra' bağlaçlarının öğretime ise nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sıralama bağlaçlarından en çok 'hem...hem de' (f 53); en az 'ne...ne de' (f 13), 'gerek...gerekse' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. B1 düzeyi için sıralama bağlaçlarından 'hem...hem de' bağlacının öğretimine öncelikli; 'ne...ne de, gerek...gerekse' bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zıtlık bağlaçlarından en çok 'ama' (f 273), 'ancak' (f 83); en az 'fakat' (f 39), 'oysaki-hâlbuki-meğer-se' (f 15), 'yalnız' (f 2), 'aksine' (f 2), 'lâkin' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. B1 düzeyi için 'ama, ancak' bağlaçlarının öğretimine öncelikli; 'fakat, oysaki-hâlbuki-meğer-se, yalnız, aksine, lâkin' bağlaçlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Olasılık bağlacı olan 'belki' nin (f 16) öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Açıklama bağlaçlarından en çok 'çünkü' (f 122) 'ki' (f 103); en az 'ne yazık ki' (f 15), 'şöyle ki-öyle ki' (f 7), 'mademki' (f 2), 'yeter ki' (f 1), 'demek ki' (f 1) bağlaçlarının öğretimine yer verilmiştir. Diğer bağlaçlar 'nitekim-nasıl ki', 'neyse ki' bağlaçlarına ise bu düzeydeki ders kitaplarında hiç yer verilmemiştir. B1 düzeyi için açıklama bağlaçlarından 'çünkü, ki' bağlaçlarının öğretimine öncelikli; 'ne yazık ki, şöyle ki-öyle ki, mademki, yeter ki, demek ki' bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebeplendirme bağlaçlarından olan 'bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple' bağlaçlarının öğretimine B1 düzeyi ders kitaplarında (f 69) yer verilmiştir. B1 düzeyinde sebep sonuç bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği belirlenmiştir.

Ayırt edici bağlaçlardan en çok 'veya-ya da' bağlaçlarına (f 160); en az 'ya...ya da' (f 11), 'ister...ister (se)' (f 2) bağlaçlarına yer verilmiştir. B1 düzeyi için ayırt edici bağlaçlardan 'veya-ya da' bağlaçlarının öğretimine öncelikli; 'ya...ya da, ister...ister (se)' bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Örnekleme bildiren bağlaçlardan 'örneğin-mesela' bağlaçlarına (f 46) yer verilmiştir. B1 düzeyi için örnekleme bildiren bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği belirlenmiştir.

Varsayım bildiren bağlaçlardan 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarına (f 4) yer verilmiştir. Bu düzeyde 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Koşul bildiren bağlaçlardan 'eğer' bağlacına (f 78) yer verilmiştir. B1 düzeyi için 'eğer' bağlacına öncelikli olarak yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 4. Bağlaçlar konusunun B2 Düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işlenişi

Bağlaçlar / Kitaplar	İÜY GÜY YHY YİY				TOP	İÜY GÜY YHY YİY				TOP	
	METİNLERDE					ETKİNLİKLERDE					
1	ve	200	247	153	291	691	93	206	89	121	509
2	ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	8	7	2	4	21	-	5	-	2	7
3	ile	-	3	11	9	23	16	8	3	13	40
4	1. Ekleyici bağlaçlar	101	106	145	172	524	97	76	123	44	340
5	ilaveten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	ek olarak	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
7	yanı sıra	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2

8		dahası	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1
9		hatta/üstelik	5	4	10	4	23	19	2	3	1	25
10		diğer/öte yandan	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1
1	2. Sıralama bağlaçları	hem...hem de	3	3	3	7	16	3	5	4	4	16
2		ne... ne de	2	1	-	1	4	1	1	2	-	4
3		gerek...gerekse	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
1	3. Zıtlık bağlaçları	ama	18	14	37	35	104	7	13	55	39	114
2		fakat	4	5	4	3	16	3	1	-	1	5
3		lâkin	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
4		ancak	5	15	6	20	46	9	7	7	4	27
5		aksine	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
6		yalnuz	-	1	-	3	4	-	-	-	-	-
7		oysaki/hâlbuki/meğer-se	25	2	4	5	36	8	4	13	2	27
1	4. Olasılık bağlaçları	belki	-	10	-	6	16	-	3	1	2	6
1	5. Açıklama bağlaçları	...ki...	36	9	26	6	77	9	14	33	4	50
2		çünkü	8	11	7	11	37	3	5	19	15	42
3		mademki	1	-	-	-	1	-	1	3	1	5
4		nitekim/nasıl ki	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
5		ne yazık ki	9	1	-	2	12	5	5	1	-	11
6		neyse ki	1	-	1	-	2	-	-	5	-	5
7		yeter ki	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
8		şöyle ki/öyle ki	-	2	2	1	5	-	1	4	-	5
9		demek ki	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
1	6. Sebep sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	14	4	9	12	39	5	3	3	3	14
1	7. Ayırt edici bağlaçlar	veya/ya da	28	27	34	36	125	11	33	17	21	82
2		ister...ister (se)	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1
3		ya...ya da	1	-	-	3	4	-	-	-	1	1
1	8.Örnekleme bildiren bağlaçlar	örneğin/mesela	2	8	7	5	22	2	4	5	1	12
1	9.Varsayım bildiren bağlaçlar	tut ki/diyelim ki/ farz edelim ki	-	-	-	1	1	-	5	4	-	9
1	10. Koşul bağlaçları	eğer	-	5	-	18	23	-	2	-	4	6
Toplam			1878					1377				

Tablo 4'te B2 düzeyi ders kitaplarında yer verilen bağlaçlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; B2 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) ekleyici bağlaçlardan en çok 've' (f 1200), 'da' (f 864) bağlaçlarına; en az 'ile' (f 63), 'hatta-üstelik' (f 48), 'ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber' (f 28), 'yanı

sıra' (f 2), 'dahası' (f 2), 'diğer-öte yandan' (f 2), 'ek olarak' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. 'İlaveten' bağlacına hiç yer verilmemiştir. B2 düzeyi için ekleyici bağlaçlardan 've, dA' bağlacına öncelik verildiği belirlenmiştir.

Sıralama bağlaçlarından en çok 'hem...hem de' (f 32); en az 'ne...ne de' (f 8), 'gerek...gerekse' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. B2 düzeyi için sıralama bağlaçlarından 'hem...hem de' bağlacının öğretimine öncelikli; 'ne...ne de, gerek...gerekse' bağlaçlarının öğretimine ise nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zıtlık bağlaçlarından en çok 'ama' (f 218), 'ancak' (f 73), 'oysaki-hâlbuki-meğer-se' (f 63); en az 'fakat' (f 21), 'yalnız' (f 4), 'aksine' (f 1), 'lâkin' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. B2 düzeyi için zıtlık bağlaçlarından 'ama, ancak, oysaki-hâlbuki-meğer-se' bağlaçlarının öğretilmesi öncelikli; 'fakat, yalnız, aksine, lâkin' bağlaçlarına ise nadiren yer verildiği tespit edilmiştir.

Olasılık bağlacı olan 'belki'ye (f 22) yer verilmiştir. Bu düzeyde olasılık bağlacının öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

Açıklama bağlaçlarından en çok 'ki' (f 127) 'çünkü' (f 79); en az 'ne yazık ki' (f 23), 'şöyle ki-öyle ki' (f 10), 'neyse ki' (f 7), 'mademki' (f 6), 'yeter ki' (f 4), 'demek ki' (f 3), 'nitekim-nasıl ki' (f 2) bağlaçlarına yer verilmiştir. B2 düzeyi için açıklama bağlaçlarından 'çünkü, ki' bağlaçlarının öğretimine öncelikli; 'ne yazık ki, şöyle ki-öyle ki, neyse ki, mademki, yeter ki, demek ki, nitekim-nasıl ki' bağlaçlarının öğretimine ise nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebeplendirme bağlaçlarından olan 'bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple' bağlaçlarına B2 düzeyi ders kitaplarında (f 53) yer verilmiştir. Bu düzeyde sebeplendirme bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği belirlenmiştir.

Ayırt edici bağlaçlardan en çok 'veya-ya da' (f 207) bağlaçlarına; en az 'ya...ya da' (f 5), 'ister...ister (se)' (f 2) bağlaçlarına yer verilmiştir. B2 düzeyi için ayırt edici bağlaçlardan 'veya-ya da' bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği tespit edilmiştir.

Örnekleme bildiren bağlaçlardan 'örneğin-mesela' bağlaçlarına (f 34) yer verilmiştir. B2 düzeyi için örnekleme bildiren bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

Varsayım bildiren bağlaçlardan 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarına ise B2 düzeyi ders kitaplarında (f 10) yer verilmiştir. Varsayım bildiren bağlaçların öğretimine bu düzeyde nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Koşul bildiren bağlaçlardan 'eğer' bağlacına (f 29) yer verilmiştir. Bu düzeyde bu bağlacın öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

Tablo 5. Bağlaçlar konusunun C1 Düzeyi Türkçe öğretimi ders kitaplarında işleniş

Bağlaçlar / Kitaplar	İÜY GÜY YHY YİY				TOP	İÜY GÜY YHY YİY				TOP		
	METİNLERDE					ETKİNLİKLERDE						
1	ve	687	244	220	490	1641	283	332	101	115	831	
2	ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	20	7	1	9	37	4	7	-	-	11	
3	1. Ekleyici bağlaçlar	ile	19	6	4	24	53	13	5	2	12	32
4	dA	164	122	134	198	618	120	97	115	31	363	
5	ilaveten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

6		ek olarak	1	2	1	-	4	-	1	-	-	1
7		yanı sıra	7	3	-	-	10	2	6	-	1	9
8		dahası	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
9		hatta/üstelik	10	9	8	8	35	5	5	1	2	13
10		diğer/öte yandan	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	2. Sıralama bağlaçları	hem...hem de	15	7	3	8	33	6	9	6	1	22
2		ne... ne de	2	1	1	-	4	7	3	-	-	10
3		gerek...gerekse	1	-	1	-	2	-	1	-	-	1
1	3. Zıtlık bağlaçları	ama	94	10	24	30	158	62	17	69	13	161
2		fakat	14	10	4	7	35	11	3	-	4	18
3		lâkin	4	-	1	-	5	2	-	-	-	2
4		ancak	18	13	15	21	67	14	14	10	2	40
5		aksine	5	-	-	-	5	1	-	-	-	1
6		yalnız	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
7		oysaki/hâlbuki/meğer-se	3	3	3	4	13	3	5	2	-	10
1	4. Olasılık bağlaçları	belki	12	7	-	1	20	8	3	-	-	11
2		...ki...	36	10	13	16	75	127	9	41	2	179
3		çünkü	19	7	14	13	53	13	9	19	10	51
4		mademki	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
5		nitekim/nasıl ki	1	-	-	-	1	6	-	-	-	6
6		ne yazık ki	5	2	1	-	8	3	1	2	-	6
7		neyse ki	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
8		yeter ki	-	-	-	1	1	7	-	-	-	7
9		şöyle ki/öyle ki	1	1	1	1	4	4	-	9	-	13
10		demek ki	1	-	-	-	1	7	-	-	-	7
1	6. Sebep sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	14	3	4	13	34	12	3	4	1	20
1		veya/ya da	69	28	19	58	174	82	22	11	22	137
2		ister...ister (se)	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
3	7. Ayırt edici bağlaçlar	ya...ya da	2	-	1	-	3	-	3	-	-	3
1		8. Örnekleme bildiren bağlaçlar	örneğin/mesela	20	10	8	15	53	2	6	3	-
1	9. Varsayım bildiren bağlaçlar		tut ki/diyelim ki/ farz edelim ki	2	-	-	-	2	6	1	-	-
1		10. Koşul bağlaçları	eğer	11	6	-	4	21	16	1	-	-
Toplam			3175					2003				

Tablo 5'te C1 düzeyi ders kitaplarında yer verilen bağlaçlar ve sıklıkları bulunmaktadır. Buna göre; C1 düzeyi ders kitaplarında (İÜY, GÜY, YHY ve YİY) ekleyici bağlaçlardan en çok 've' (f 2472), 'da' (f 981)

bağlaçlarına; en az 'ile' (f 85), 'ayrıca-bununla beraber-bununla birlikte' (f 48), 'hatta-üstelik' (f 48), 'yanı sıra' (f 19), 'ek olarak' (f 5), 'dahası' (f 1), 'diğer-öte yandan' (f 1), bağlaçlarına yer verilmiştir. Diğer bir bağlaç 'ilaveten' bağlacına hiç yer verilmemiştir. C1 düzeyi için ekleyici bağlaçlardan 've, da' bağlacına öncelik verildiği belirlenmiştir.

Sıralama bağlaçlarından en çok 'hem...hem de' (f 55); en az 'ne...ne de' (f 14), 'gerek...gerekse' (f 3), C1 düzeyi için sıralama bağlaçlarından 'hem...hem de' bağlacına öncelikli; 'ne...ne de, gerek...gerekse' bağlaçlarının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Zıtlık bağlaçlarından en çok 'ama' (f 319), 'ancak' (f 107); en az 'fakat' (f 53), 'oysaki-hâlbuki-meğer-se' (f 23), 'lâkin' (f 7), 'aksine' (f 6), 'yalnız' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. C1 düzeyi için zıtlık bağlaçlarından 'ama, ancak' bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak; 'fakat, oysaki-hâlbuki-meğer-se, lâkin, aksine, yalnız' bağlaçlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Olasılık bağlacı olan 'belki'ye (f 31) yer verilmiştir. Bu düzeyde olasılık bağlacının öğretimine öncelikli olarak yer verilmediği belirlenmiştir.

Açıklama bağlaçlarından en çok 'ki' (f 254) 'çünkü' (f 104); en az 'şöyle ki-öyle ki' (f 17), 'ne yazık ki' (f 14), 'yeter ki' (f 8), 'demek ki' (f 8), 'nitekim-nasıl ki' (f 7) 'neyse ki' (f 1), 'mademki' (f 1), bağlaçlarına yer verilmiştir. C1 düzeyi için açıklama bağlaçlarından 'çünkü, ki' bağlaçlarının öğretimine öncelikli; 'şöyle ki-öyle ki, ne yazık ki, yeter ki, demek ki, nitekim-nasıl ki, neyse ki, mademki' bağlaçlarına nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Sebeplendirme bağlaçlarından olan 'bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple' bağlaçlarına C1 düzeyi ders kitaplarında (f 54) yer verilmiştir. C1 düzeyinde sebep sonuç bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği tespit edilmiştir.

Ayırt edici bağlaçlardan en çok 'veya-ya da' (f 311); en az 'ya...ya da' (f 6), 'ister...ister (se)' (f 1) bağlaçlarına yer verilmiştir. C1 düzeyi için ayırt edici bağlaçlardan 'veya-ya da' bağlaçlarının öğretimine öncelikli olarak yer verildiği tespit edilmiştir.

Örnekleme bildiren bağlaçlardan 'örneğin-mesela' bağlaçlarına (f 64) yer verilmiştir. C1 düzeyi için örnekleme bildiren bağlaçların öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Varsayım bildiren bağlaçlardan 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarına ise C1 düzeyi ders kitaplarında (f 9); yer verilmiştir. Varsayım bildiren bağlaçların öğretimine bu düzeyde nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

Koşul bildiren bağlaçlardan 'eğer' bağlacına (f 38) yer verilmiştir. Bu düzeyde 'eğer' bağlacının öğretimine nadiren yer verildiği belirlenmiştir.

İkinci problem: Bu problemin çözümlenmesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan dört yayınevine ait ders kitaplarının içerik analizinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ders kitaplarında her kurda kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bulgular, Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Ders Kitaplarında Bağlaçların Öğretiminde Kullanılan Teknikler*

Teknikler/ Kitaplar	İÜY/GÜY/YHY/YİY					Toplam
	A1	A2	B1	B2	C1	
1 Boşluk doldurma	3	23	6	11	10	53
2 Cümle tamamlama	-	3	26	4	1	34
3 Eşleştirme	1	3	4	5	1	14
4 Çoktan seçmeli	-	1	8	-	1	10
5 Kelimelerden cümle kurma	-	2	-	3	-	5
6 Doğru kelimeyi seçme	-	4	-	-	-	4
7 Cümle kurma	-	2	-	-	-	2
8 Kelime havuzundan seçerek yazma	-	-	-	2	-	2
9 Bağlamdan anlamı tahmin etme	-	-	-	1	-	1
10 Yazım yanlışı düzeltme	-	1	-	-	-	1
11 Güdümlü (görselden hareketle) konuşma	-	1	-	-	-	1
12 Güdümlü (cümleden hareketle) konuşma	-	-	1	-	-	1
Toplam	4	40	45	26	13	128

Tablo 6'da A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında (İÜY,GÜY,YHY,YİY) bağlaçların öğretiminde kullanılan teknikler ve sıklıkları verilmiştir. Buna göre; ders kitaplarında 12 farklı teknik kullanılmıştır. Bu teknikler: 'boşluk doldurma' (f 53), 'cümle tamamlama' (f 34), eşleştirme' (f 14), çoktan seçmeli' (f 10), 'kelimelerden cümle kurma (f 5), 'doğru kelimeyi seçme' (f 4), 'cümle kurma' (f 2), 'kelime havuzundan seçerek yazma' (f 2), 'bağlamdan anlamı tahmin etme' (f 1), 'yazım yanlışı düzeltme' (f 1), 'güdümlü (görselden hareketle) konuşma' (f 1), 'güdümlü (cümleden hareketle) konuşma' (f 1) dır.

Üçüncü problem: Bu problemin çözülmesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan dört yayınevine ait ders kitaplarında geçen ve/veya öğretilen bağlaçların toplam sıklığı ile TS Corpus'taki kullanım sıklıkları karşılaştırılmıştır. Bu sıklıklardan hareketle bağlaçların öğretimine yönelik çerçeve program önerisi sunulmuştur. Bununla ilgili veriler Tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7. *Ders Kitapları ve TS Corpus'ta Bağlaçlar*

Bağlaçlar	Kitaplar / F					TS Corpus / F
	A1	A2	B1	B2	C1	
1 ve	628	962	1443	1200	2472	8.638.109
2 ayrıca/bununla birlikte/bununla beraber	8	19	35	28	48	100.943
3 ile	53	49	47	63	85	1.911.906
4 1. Ekleyici bağlaçlar dA	257	398	833	864	981	2.900.000
5 ilaveten	-	-	-	-	-	2.365
6 ek olarak	-	-	-	1	5	8.600
7 yanı sıra	-	-	1	2	19	93.812
8 dahası	-	-	-	2	1	2.123

9		hatta/üstelik	1	8	36	48	48	102.322
10		diğer/öte yandan	-	-	-	2	1	12.697
1	2. Sıralama bağlaçları	hem...hem de	6	59	53	32	55	134.733
2		ne... ne de	1	27	13	8	14	43.158
3		gerek...gerekse	-	-	1	1	3	27.130
1	3. Zıtlık bağlaçları	ama	92	204	273	218	319	646.316
2		fakat	9	35	39	21	53	47.350
3		lâkin	-	-	1	1	7	1.995
4		ancak	3	34	83	73	107	265.243
5		aksine	-	-	2	1	6	21.731
6		yalnız	-	3	2	4	1	58.460
7		oysaki/hâlbuki/meğerse	-	3	15	63	23	3.144
1	4. Olasılık bağlaçları	belki	4	28	16	22	31	107.254
1	5. Açıklama bağlaçları	...ki...	15	26	103	127	254	581.443
2		çünkü	67	151	122	79	104	92.161
3		mademki	-	1	2	6	1	1.146
4		nitekim/nasıl ki	-	-	-	2	7	2.379
5		ne yazık ki	-	10	15	23	14	14.734
6		neyse ki	1	-	-	7	1	1.058
7		yeter ki	-	-	1	4	8	2
8		şöyle ki/öyle ki	-	2	7	10	17	1.154
9		demek ki	-	-	1	3	8	7.909
1	6. Sebep sonuç bağlaçları	bu yüzden/bu nedenle/bu sebeple	13	100	69	53	54	57.851
1	7. Ayırt edici bağlaçlar	veya/ya da	39	72	160	207	311	811.840
2		ister...ister (se)	-	5	2	2	1	8.340
3		ya...ya da	1	22	11	5	6	407.894
1	8. Örnekleme bildiren bağlaçlar	örneğin/mesela	5	17	46	34	64	52.634
1	9. Varsayım bildiren bağlaçlar	tut ki/diyelim ki/ farz edelim ki	-	3	4	10	9	3.568
1	10. Koşul bağlaçları	eğer	-	-	78	29	38	65.622

Tablo 7’de bağlaçlar konusunun A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında toplam işlenme ve TS Corpus’ta geçme sıklığı verilmiştir. Buna göre;

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında ekleyici bağlaçlardan en çok ‘ve, dA, ile’; en az ‘hatta-üstelik, ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber, yanı sıra, ek olarak, dahası, diğer-öte yandan bağlaçlarına yer verilmiştir. TS Corpus’ta ise ekleyici bağlaçlardan en çok ‘ve, dA, ile’; en az ‘hatta-üstelik, ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber, diğer-öte yandan, ek olarak, ilaveten, dahası’ bağlaçları geçmektedir.

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında sıralama bağlaçlarından en çok 'hem...hem de, ne...ne de'; en az 'gerek...gerekse' bağlaçlarına yer verilmiştir. TS Corpus'ta da en çok 'hem...hem de, ne...ne de'; en az 'gerek...gerekse' bağlaçları geçmektedir.

Ders kitaplarında zıtlık bağlaçlarından en çok 'ama, ancak, fakat, oysaki-hâlbuki-meğerse'; en az 'yalnız, lâkin, aksine' bağlaçlarının öğretilmesine yer verilmiştir. TS Corpus'ta ise en çok 'ama, ancak'; en az 'yalnız, fakat, aksine, oysaki-hâlbuki-meğerse, lâkin' bağlaçları geçmektedir.

Ders kitaplarında olasılık bağlacı olan belki bağlacının öğretilmesine nadiren yer verilmiş; TS Corpus'ta ise bu bağlacın kullanım sıklığı yüksektir.

Ders kitaplarında açıklama bağlaçlarından en çok 'ki, çünkü'; en az 'ne yazık ki, şöyle ki-öyle ki, yeter ki, demek ki, mademki, nitekim-nasıl ki, neyse ki' bağlaçlarına yer verilmiştir. TS Corpus'ta ise en çok 'ki, çünkü'; en az 'ne yazık ki, demek ki, yeter ki, nitekim-nasıl ki, şöyle ki-öyle ki, mademki, neyse ki' bağlaçları geçmektedir.

Ders kitaplarında sebep sonuç bağlaçlarından 'bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple' bağlaçlarının öğretilmesine sık yer verilmemiştir. TS Corpus'ta da bu bağlaçların kullanım sıklığı yüksek değildir.

Ders kitaplarında ayırt edici bağlaçlardan en çok 'veya-ya da'; en az 'ya...ya da, ister...ister (se)' TS Corpus'ta ise en çok 'veya-ya da, ya...ya da'; en az 'ister...ister (se)' bağlaçları geçmektedir.

Ders kitaplarında örnekleme bildiren bağlaçlardan 'örneğin-mesela' bağlaçlarının öğretilmesine nadiren yer verilmiştir. TS Corpus'ta da bu bağlaçların kullanım sıklığı yüksek değildir.

Ders kitaplarında varsayım bildiren bağlaçlardan 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarının öğretilmesine nadiren yer verilmiştir. TS Corpus'ta da bu bağlaçların kullanım sıklığı yüksek değildir.

Ders kitaplarında koşul bildiren bağlaçlardan 'eğer' bağlacının öğretilmesine nadiren yer verilmiştir. TS Corpus'ta da bu bağlaçların kullanım sıklığı yüksek değildir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Birinci Probleme Yönelik Sonuçlar

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi amacıyla hazırlanmış olan dört yayınevine ait ders kitaplarından: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe, ders kitaplarında bağlaçların öğretilmesi doğrudan; Gazi Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında ise dolaylı öğretim yöntemi benimsenmektedir. Yayınevlerinin A1düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitapları incelendiğinde bağlaçlar konusuna en çok C1 (f 5178); en az A1 düzeyinde (f 1202) yer verildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin dil becerilerindeki ilerlemeye bağlı olarak kitaplarda kullanılan metinler hem hacim hem de içerik yönünden zenginleşir. Buna bağlı olarak B2 ve C1 düzeyi metinlerinin dilbilgisi yapılarının her türlüşünü içermesi doğaldır. Diğer düzeyler için bağlaçların dağılımı öğrencilerin dil becerilerinin gelişim düzeyine göre dengeli işlenmesi beklenir. A1 düzeyi için en çok ekleyici ve zıtlık bağlaçları; en az olasılık bağlaçları ve varsayım bildiren bağlaçlara yer verilmiştir. Ekleyici bağlaçlar (ve, dA, ile), zıtlık bağlacı (ama) sıklıkla A1; zıtlık (ancak), sıralama (hem...hem de), olasılık, açıklama (çünkü), sebep sonuç bağlaçları, ayırt edici bağlaçlar (veya-ya da) A2; açıklama bağlaçları (ki), örnekleme bağlaçları B1; zıtlık bağlaçları (oysaki-hâlbuki, meğer-se) nın B2 düzeyinde öğretilmeye başlandığı; varsayım bildiren bağlaçlara ise ders kitaplarında nadiren yer verildiği belirlenmiştir. Elde edilen bu dağılım, bu düzeylerdeki öğrencilerin edinmesi gereken dil yeterlikleriyle örtüşmektedir (CEFR, 2018; Kalfa, 2018; Karatay ve Kaya 2019).

Ekleyici bağlaçlar (ve, ile, dA) temel düzeyde öğretilebilecek bağlaçlardır. Çünkü ekleyici bağlaçlar iki ismi de iki cümleyi de birbirine bağlayabilir ve öğrenilmesi sürecinde üst düzey bir bilişsel işlem gerektirmez. Ayrıca hem yazılı hem de sözlü iletişimde öğrencilerin sıklıkla ekleyici bağlaçları (ve, dA, ile) kullanmaları gerekeceğinden temel düzeyin ilk basamağı olan A1'de bu bağlaçların öğretimi gerçekleştirilebilir. Diğer ekleyici bağlaçların öğretimi ise A1 düzeyinden sonraki bir düzeyde yapılabilir. Bağlantılı konuşma, bağlı cümle kurma becerileri temel düzey A1 için mümkün olmadığından, zıtlık bağlaçları, ayırt edici bağlaçlar, sıralama bağlaçları ve sebep sonuç bağlaçları A2 düzeyinden itibaren öğretilir. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'nde A2 düzeyi bir öğrencinin, sözcük kümelerini 've, ama, çünkü' gibi basit bağlaçlarla bağlayabileceği belirtilmiştir (CEFR, 2018). İncelenen ders kitaplarında en çok bu bağlaçlara belirtilen düzeylerde yer verilmiş olması ve TS Corpus'ta da sık geçmesi bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Olasılık bağlaçlarından (belki) genellikle geniş zaman ve yeterlik kipi ile kullanılır ve A2 düzeyinde öğretilir. Çünkü bu bağlaçlar, günlük iletişim konuları içerisinde daha çok kullanılmaktadır (TS Corpus, 2019). Bu yüzden bu bağlaçlar da A2 düzeyinden itibaren öğretilir. Daha çok birleşik cümle kurmada kullanılan 'ki'li bağlaçlar B1 düzeyinden itibaren öğretilir. Elde edilen bu araştırma bulguları ile daha önce yapılan araştırma bulgularıyla tutarlıdır (Karatay ve Kaya, 2019).

İkinci Probleme Yönelik Sonuçlar

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçe öğretimi ders kitaplarında bağlaçların öğretiminde başvurulan teknikler incelendiğinde toplam 12 teknik kullanıldığı belirlenmiştir. En çok kullanılan teknikler: boşluk doldurma, cümle tamamlama, eşleştirme ve çoktan seçmelidir. En az kullanılan teknikler ise: kelimelerden cümle kurma, doğru kelimeyi seçme, cümle kurma, kelime havuzundan seçerek yazma, bağlamdan anlamı tahmin etme, yazım yanlışı düzeltme, güdümlü konuşma (görselden hareketle konuşma) ve güdümlü (cümleden hareketle) konuşma. Etkinlikler incelendiğinde genellikle aynı tekniklerin kullanıldığı bu tekniklerin de temel düzeydeki öğrencilere daha uygun olduğu belirlenmiştir. Örneğin, görselden hareketle konuşma, cümleden hareketle konuşma birer güdümlü konuşma etkinliğidir. Bu etkinliklere temel düzeyde daha sık yer verilebilir. İncelenen kitaplarda, bağlaçların öğretiminde bu teknikten (f 2) yararlandığı belirlenmiştir. Cümle tamamlama etkinliği temel düzeydeki bir öğrenci için zorken; boşluk doldurma yetkin düzeydeki öğrenci için basit gelebilir. Bu yüzden ders kitaplarında etkinlik hazırlanırken kullanılan tekniklerin farklılığı ve düzeye uygunluğu önemlidir.

Üçüncü Probleme Yönelik Sonuçlar

A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar ders kitaplarında bağlaçlar konusunun işlenme sıklığı ve bu bağlaçların TS Corpus'ta geçme sıklıkları incelendiğinde; A1 düzeyinde ekleyici bağlaçlardan en çok 've, ile, dA'; en az 'hatta üstelik' bağlaçlarına yer verildiği TS Corpus'ta da en çok ve en az bu bağlaçların geçtiği belirlenmiştir. Dolayısıyla TS Corpus'ta ekleyici bağlaçların sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır. Bu bağlaçların A1 düzeyinde öğretilmesi doğrudur.

Sıralama bağlaçlarından ders kitaplarında en çok 'hem...hem de'; en az 'gerek...gerekse' bağlaçlarına yer verilmiştir. TS Corpus'ta da bu durum aynıdır.

Zıtlık bağlaçlarından ders kitaplarında en çok 'ama'; en az 'lakin, aksine' bağlaçlarının öğretimine yer verilmiştir. TS Corpus'ta ise en çok 'ama'; en az 'lâkin' bağlaçları geçmektedir. TS Corpus'ta zıtlık bağlaçlarının sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır.

Olasılık bağlacının öğretimine ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu bağlaç TS Corpus'ta sık geçmektedir. Bu nedenle olasılık bağlaçlarının TS Corpus'taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik olmadığı görülmüştür.

Açıklama bağlaçlarından en çok 'ki, çünkü'; en az 'nitekim-nasıl ki, neyse ki' bağlaçlarının öğretimine ders kitaplarında yer verilmiştir. TS Corpus'ta ise en çok 'ki, çünkü'; en az 'neyse ki, mademki' bağlaçlarının geçtiği belirlenmiştir. Dolayısıyla açıklama bağlaçlarının TS Corpus'taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır.

Sebep-sonuç bağlaçlarının öğretimine ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu bağlaçlar TS Corpus'ta da sık geçmemektedir. Bu nedenle sebep-sonuç bağlaçlarının TS Corpus'taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır. Bu bağlaçlar B1 düzeyinden itibaren öğretilir. Çünkü açıklayıcı ve yansıtıcı dil becerileri bu düzeyden itibaren kullanılabilir.

Ayırt edici bağlaçlardan en çok 'veya-ya da' en az 'ister...ister(se)' bağlaçlarının öğretimine ders kitaplarında yer verilmiştir. TS Corpus'ta da bu durum aynıdır. Dolayısıyla TS Corpus'ta ayırt edici bağlaçların sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır.

Örnekleme bildiren bağlaçlardan 'örneğin-mesela' bağlaçlarının öğretimine ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu bağlaçlar TS Corpus'ta da sık geçmemektedir. Bu nedenle örnekleme bildiren bağlaçlarının TS Corpus'taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır. Bu bağlaçlar B1 düzeyinde öğretilir.

Varsayım bildiren bağlaçlardan 'tut ki-diyelim ki-farz edelim ki' bağlaçlarının öğretimine ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu bağlaçlar TS Corpus'ta da sık geçmemektedir. Bu nedenle varsayım bildiren bağlaçların TS Corpus'taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır. Bu bağlaçların B2 düzeyinden itibaren öğretilmesi doğrudur.

Koşul bağlaçlarından 'eğer' bağlacının öğretimine ders kitaplarında nadiren yer verilmiştir. Bu bağlaç TS Corpus'ta da sık geçmemektedir. Bu nedenle koşul bağlaçlarının TS Corpus'taki sıklığı ile ders kitaplarındaki sıklığı arasında benzerlik vardır. Bu bağlaç B1 düzeyinde öğretilir.

Sonuç olarak A1 düzeyinden C1 düzeyine kadar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında bağlaçların sıklıkları ile TS Corpus'ta geçme sıklıkları arasında benzerlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Sonuç olarak yayınevlerinin bağlaçlara öğretim etkinliklerinde yeteri kadar yer vermedikleri ve öğretim etkinliklerinde genellikle aynı tekniklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Düzeylere göre öğretim etkinliklerinin çeşitliliği artırılabilir. A2 düzeyinden itibaren öğrencilerin bağlantılı konuşabilme becerilerini geliştirmek için bağlaçların öğretimi etkinliklerine daha sık yer verilebilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanı için TS Corpus derlemeden de elde edilen veriler dikkate alınarak düzeylere göre bağlaçların öğretimi şu sıra ile yapılabilir:

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE BAĞLAÇLAR İÇİN ÇERÇEVE PROGRAM

TEMEL DÜZEY A1

Ekleyici Bağlaçlar

1. ve, ör. Şeyda ve Şule okula gidiyor.
2. ile, ör. Ertuğrul ile Şenay kitap okuyor.
3. da, ör. Elif de Ankaralı.

TEMEL DÜZEY A2

Sıralama Bağlaçları

1. hem...hem de, ör. hem kitap okudum hem müzik dinledim.
2. ne...ne de, ör. ne aradı ne sordu.

Zıtlık Bağlaçları

1. ama, ör. çok çalıştım ama kazanamadım.
2. fakat, ör. İpek geldi fakat Onur gelmedi.
3. ancak, ör. teklifini kabul ederim ancak bir şartım var.
4. yalnız, ör. seninle gelirim yalnız çok duramam.

Olasılık Bağlaçları

1. belki, ör. belki yarın gelirim.

Açıklama Bağlaçları

1. çünkü, ör. yarınki sınavdan korkuyorum çünkü çalışmadım.

Sebep-Sonuç Bağlaçları

1. bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple, ör. dün çok soğuktu. Bu yüzden-bu nedenle-bu sebeple hasta oldum.

Ayırt Edici Bağlaçlar

1. veya-ya da, ör. kütüphaneye git veya-ya da evde çalış.
2. ya...ya da, ör. ya evde kalırım ya da kütüphaneye giderim.

BAĞIMSIZ DÜZEY B1

Ekleyici Bağlaçlar

1. ayrıca-bununla birlikte-bununla beraber, ör. ayrıca şunları da söylemek isterim.
2. yanı sıra, ör. Ahmet çok çalışkan yanı sıra yetenekli

-
3. hatta-üstelik, ör. tüm Türkiye'yi hatta-üstelik dünyayı dolaşmak istiyorum.

Örnekleme Bildiren

1. örneğin-mesela, ör. sözel derslerde daha çok başarılıyım. Örneğin Türkçe.

Koşul Bağlaçları

1. eğer, ör. eğer gideceksen beni de götür.

BAĞIMSIZ DÜZEY B2

Ekleyici Bağlaçlar

1. ilaveten, ör. ilaveten süt de katıyoruz.
2. ek olarak, ör. ek olarak şunu da belirtmek isterim...
3. dahası, ör. sadece sınavı kazanmadı dahası birinci oldu.
4. diğer-öte yandan, ör. Bolu güzel bir şehir diğer-öte yandan sakın de.

Sıralama Bağlaçları

1. gerek...gerekse, ör. eğitim söz konusu olduğunda gerek okul idarecileri gerekse öğretmenler öğrencilerin başarısı için özveriyle çalışır.

Zıtlık Bağlaçları

1. lâkin, ör. çok çalıştım lâkin yine de düşük aldım.
2. aksine, ör. seni sevmediğimi düşünüyorsun aksine çok seviyorum.
3. oysaki-hâlbuki-meğerse, ör. oysaki-hâlbuki-meğerse daha önce onunla tanışmayı çok istemiştim.

Açıklama Bağlaçları

1. ki, ör. diyeceğim o ki zamanın kıymetini bilin.
2. mademki, ör. mademki gelmeyecektin neden haber vermedin.
3. nitekim-nasıl ki, ör. onun iyi biri olduğunu düşünmüştüm nitekim yanılmamışım.
4. ne yazık ki, ör. ne yazık ki ona verdiğim emekler boşa gitmişti.
5. neyse ki ör. cüzdanım evde kalmıştı neyse ki kredi kartım yanımdaydı.
6. yeter ki, ör. yeter ki sen iste her şeyi yapabilirim.
7. şöyle ki-öyle ki, ör. Türkiye gelişmeye devam ediyor şöyle ki...
8. demek ki, ör. sınava çalıştım ama düşük aldım demek ki yeteri kadar çalışmamışım.

Ayırt Edici Bağlaçlar

1. ister...ister (se), ör. ister gelsin isterse gelmesin.

Varsayım Bildiren Bağlaçlar

1. tut ki-diyelim ki-farz edelim ki, ör. diyelim ki hayata yeniden geldin neleri değiştirmek isterdin?

Kaynakça

- Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Coşkun, E. (2005). İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Council of Europe (2018). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, Strasbourg Cedex.
- Demirci, K. (2015). *Kelime Bilgisi El Kitabı*, Anı Yayıncılık:Ankara.
- Halliday M.A.K., Hassan, R. (1976). *Cohesion in English*. NewYork: Longman Group UK Limited.
- İşsever, S. (1995). Türkçe Metinlerdeki Bağlantı Öğelerinin Metinbilim ve Kullanımbilim Açısından İşlevleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalfa, M. (2018). *İşlevsel Dil Bilgisi*. İstanbul: Yds Yayıncılık.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dilbilgisi*, Akçağ Yayınları:Ankara.
- Karatay, H. (2010). *Bağdaşıklık Araçlarını Kullanma Düzeyi ile Tutarlı Metin Yazma Arasındaki İlişki*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.349-372.
- Karatay, H., Kaya, S. (2019), *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dilbilgisi için Çerçeve Program*, IJLET, s..1-59.
- Korkmaz, Z. (2007). *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

İncelenen Eserler Kaynakçası

- GÜY: Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (2016). A1, A2, B1, B2, C1, Başak Matbaacılık, Ankara.
- İÜY: İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretim Seti (2012). Dilmer A1, A2, B1, B2, C1, Kültür Sanat Basımevi.
- TS Corpus (Ağustos, 2019). <https://tscorpus.com/>
- YHY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2013). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1 Orta Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- YHY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 (A1 ve A2 Temel Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- YHY: Ankara Üniversitesi TÖMER (2014). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3 (B2 ve C1 Yüksek Düzey). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- YİY: Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı A1, A2, B1, B2, C1 Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.